ساختمانهای گسسته

شمارش

Dr. Aref Karimiafshar A.karimiafshar@ec.iut.ac.ir

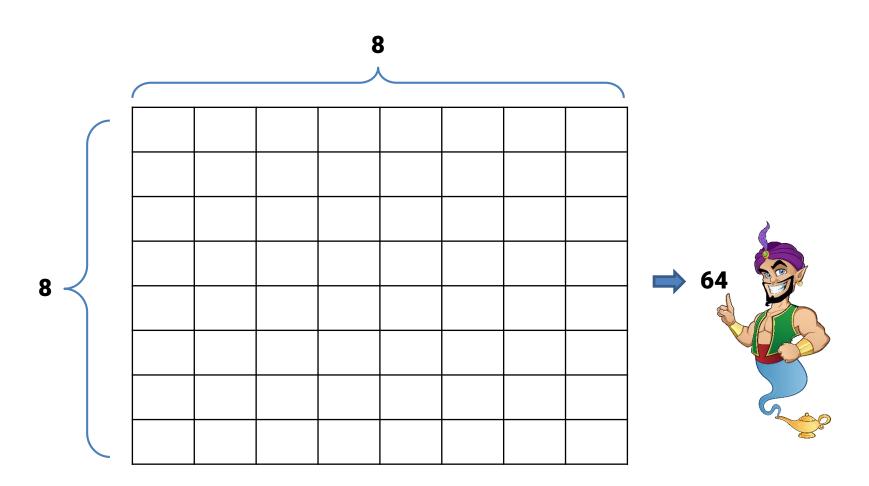
شمارش

F

• ترکیبیات ← علم شمارش

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	•••					
						•••	64

شمارش

اصول اساسی شمارش

• مسایل شمارش

مساله
$$\rightarrow$$
 تجزیه \rightarrow ترکیب

استفاده از قوانین جمع و ضرب

قانون جمع

- قانون جمع
- m طریق هرگاه اولین کار به
- دومین کار به n طریق قابل انجام باشد -
 - هر دو کار همزمان قابل انجام نباشند
- آنگاه انجام این یا آن کار به m+n طریق قابل انجام است

قانون جمع (مثال)

- کتابخانهای دارای
- 30 كتاب رمان
- 50 کتاب داستان کوتاه

برای انتخاب یک کتاب: 50+30 انتخاب

- برنامه ریزی برای سفر
- شهرهای تاریخی (اصفهان، شیراز)
- شهرهای ساحلی (بندرعباس، بندرانزلی، چابهار)

برای انتخاب یک مقصد سفر: 3+2 انتخاب

قانون جمع (تعميم)

• تعميم قانون جمع

شئ k	•••	شئ 3	شئ 2	شئ1	اشياء					
n _k	•••	n ₃	n ₂	n ₁	روشهای انتخاب					
	n ₁ + n ₂ + n ₃ ++n _k انتخاب یک شئ									

قانون ضرب (بیان ساده!)

• قانون ضرب B دو مجموعه متناهی باشند:

$$|A \times B| = |A|.|B|$$

• تعمیم قانون ضرب – اگر A_1 ،...، A_2 ، مجموعههای متناهی باشند:

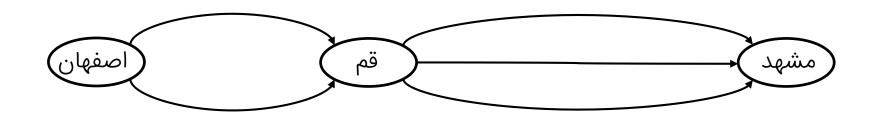
$$|A_1 \times A_2 \times \dots \times A_n| = |A_1||A_2| \dots |A_n|$$

قانون ضرب

- قانون ضرب
- فرض کنیم فرایندی را میتوانیم به صورت توالی دو کار انجام دهیم،
 - m اگر کار اول به m طریق
 - انجام باشد n کار دوم به n طریق قابل انجام \bullet
 - انجام این دو کار از هم مستقل باشند
- آنگاه انجام این فرایند به m.n طریق قابل انجام است

قانون ضرب (مثال)

 برای رفتن از اصفهان به مشهد در صورتی که بخواهیم حتما از قم عبور کنیم، به چند طریق می توانیم این کار را انجام دهیم؟

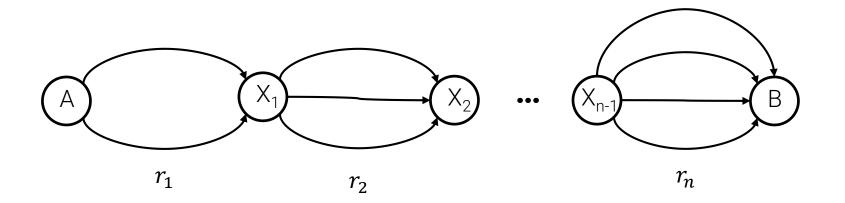
طرق مختلف انجام این سفر: 3×2 طریق

قانون ضرب (تعميم)

- تعمیم قانون ضرب
 اگر
- به r_1 طریق، w_1 طریق،
- به r_2 طریق، w_2
 - •
- به r_n طریق، w_n
- انجام هر كدام از اين كارها از بقيه مستقل باشد
- را میتوان به $r_1 r_2 \dots r_n$ طریق انجام داد

قانون ضرب (مثال)

• به چند طریق میتوان از نقطه A به نقطه B رسید؟

رفتن از نقطه A به نقطه B به نقطه از نقطه A

• چند تابع از یک مجموعه m عضوی به یک مجموعه n عضوی می توانیم داشته باشیم؟

n	n		n
1	2	•••	m

تعداد توابع: n^m انتخاب

• اگر هر پلاک از توالی سه حرف (انگلیسی) و بعد از آن سه رقم تشکیل شود، چند پلاک متفاوت می توانیم داشته باشیم؟

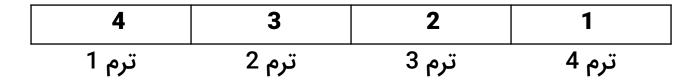
26	26	26	10	10	10
حرف اول	حرف دوم	حرف سوم	عدد اول	عدد دوم	عدد سوم

تعداد يلاكها: $10 \times 10 \times 10 \times 26 \times 26 \times 26$ يلاك متفاوت

نکته:

- در اصل ضرب کافی است تعداد راههای انجام کار W_i از تعداد راههای انجام کارهای W_{i-1} مستقل باشد.

فرض کنید 4 درس باید در 4 ترم گرفته شوند و گرفتن بیش از
یک درس در هر ترم مجاز نباشد. به چند طریق می توان این کار
را انجام داد؟(فرض کنید همنیاز و پیشنیاز وجود ندارد و همه درسها را پاس میشوید)

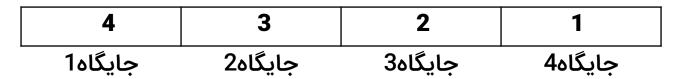
تعداد حالتهای مختلف اخذ دروس: $1 \times 2 \times 3 \times 4$ حالت

چند کلمه چهار حرفی با حروف A, B, C, D میتوان ساخت؟
 اگر تکرار حروف مجاز باشد.

تعداد کلمههای چهار حرفی: $4 \times 4 \times 4 \times 4$ کلمه

– اگر تکرار حروف مجاز نباشد.

تعداد كلمههاى چهار حرفى: 1 imes 2 imes 3 imes 4 كلمه

• اگر پسوردهای مجاز برای یک سیستم کامپیوتری 6 تا 8 کاراکتری به صورت ترکیب حروف بزرگ انگلیسی و اعداد باشند. با فرض اینکه هر پسورد حداقل باید شامل یک عدد باشد، چند پسورد مختلف میتوانیم داشته باشیم؟

• اگر پسوردهای مجاز برای یک سیستم کامپیوتری 6 تا 8 کاراکتری به صورت ترکیب حروف بزرگ انگلیسی و اعداد باشند. با فرض اینکه هر پسورد حداقل باید شامل یک عدد باشد، چند پسورد مختلف میتوانیم داشته باشیم؟

$$P = P_6 + P_7 + P_8$$

$$P_6$$
 =
 c
 c

- تعیین کنید که چه تعداد آدرس ۱Pv4 برای کامپیوترها بر روی اینترنت وجود دارد؟ بافرض محدویتهای زیر:
 - 32 بيت آدرس
 - در کلاس A قسمت Netid نمیتواند به صورت 1111111 باشد.
 - قسمت hostid نمی تواند تماما صفر یا یک باشد.

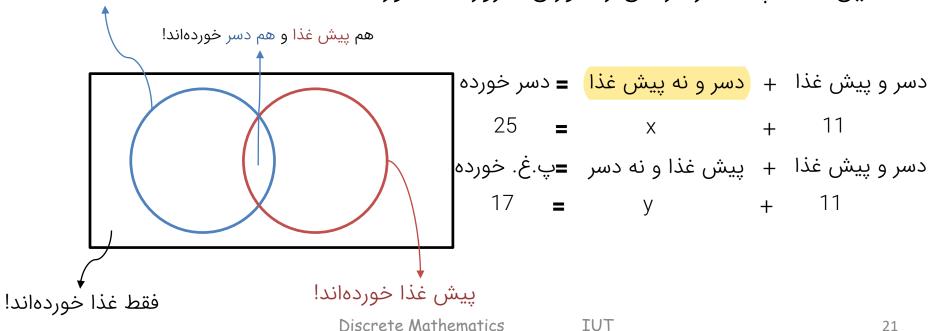
Bit Number	0	1	2	3	4		8	16	16 24			
Class A	0			netid			hostid					
Class B	1	0			netid hostid							
Class C	1	1	0		netid hostid							
Class D	1	1	1	0		Multicast Address						
Class E	1	1	1	1	0	0 Address						

- تعیین کنید که چه تعداد آدرس ۱Pv4 برای کامپیوترها بر روی اینترنت وجود دارد؟ بافرض محدویتهای زیر:
 - 32 بيت آدرس
 - در کلاس A قسمت Netid نمیتواند به صورت 1111111 باشد.
 - قسمت hostid نمی تواند تماما صفر یا یک باشد.

		x =	x _A + x _I	3 + X _C
X _A	=	Netid	*	hostid
X _A	=	(27-1)	*	(2 ²⁴ -2)
X B	=	214	*	$(2^{16}-2)$
x _C	=	2 ²¹	*	$(2^{8}-2)$

- در آمار روزانه یک رستوران:
- 17 نفر همراه با غذا، پیش غذا خوردهاند!
 - 25 نفر همراه با غذا، دسر خوردهاند!
- 11 نفر همراه با غذا، هم پیش غذا و هم دسر خوردهاند!
 - انفرهم فقط غذا خوردهاند!

تعیین کنید چند نفر در این رستوران امروز غذا خوردهاند؟

دسر خوردهاند!

- در آمار روزانه یک رستوران:
- 17 نفر همراه با غذا، پیش غذا خوردهاند!
 - 25 نفر همراه با غذا، دسر خوردهاند!
- 11 نفر همراه با غذا، هم پیش غذا و هم دسر خوردهاند!
 - 8 نفر هم فقط غذا خوردهاند!

تعیین کنید چند نفر در این رستوران امروز غذا خوردهاند؟

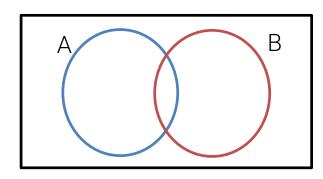
```
فقط غذا + پیش غذا و نه دسر + دسر و پیش غذا + دسر و نه پیش غذا و تعداد کل افراد + 11 + 6 + 8 + 8 غذا + 39
```

تحليل

 اگرمجموعه A دارای m عضو و مجموعه B دارای n عضو باشد، در مورد تعداد اعضای اشتراک و اجتماع این دو مجموعه چه میتوان گفت؟

$$|A \cup B| \le |A| + |B|$$

$$|A \cap B| \le \min(|A|, |B|)$$

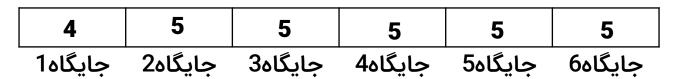
$$A \cup B = (A - B) \cup (A \cap B) \cup (B - A)$$

$$|A \cup B| = |A - B| + |A \cap B| + |B - A|$$

$$|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$$

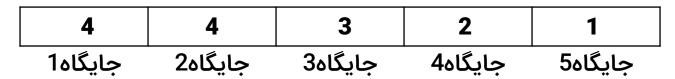
• تعداد اعدادی که با ارقام 0، 1، 2، 3 و 4 میتوان ساخت که – 6 رقمی باشند.

F

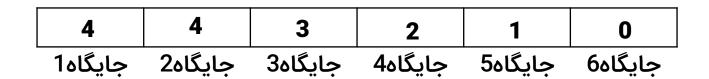
4 imes 5 imes 5 imes 5 imes 5 imes 5 imes 5 تعداد اعداد شش رقمی:

F

 $4 \times 4 \times 3 \times 2 \times 1$ تعداد اعداد پنج رقمی: 1

• تعداد اعدادی که با ارقام 0، 1، 2، 3 و 4 میتوان ساخت که – 6 رقمی بدون رقم تکراری باشند.

 $extbf{4} imes extbf{4} imes extbf{3} imes extbf{2} imes extbf{1} imes extbf{0}$ تعداد اعداد شش رقمی:

3 رقمی با <mark>ارقام متمایز 4 4 3 علی الله 2 جایگاه 3 جایگاه 3 جایگاه 3 علی 4 علی</mark>

4 imes 4 imes 3: تعداد اعداد سه رقمی

• تعداد اعدادی که با ارقام 0، 1، 2، 3 و 4 میتوان ساخت که – 4 رقمی زوج بدون رقم تکراری باشند.

• تعداد اعدادی که با ارقام 0، 1، 2، 3 و 4 میتوان ساخت که – 4 رقمی زوج بدون رقم تکراری باشند.

رقم سمت راست صفر باشد + رقم سمت راست 2 یا 4 باشد =تعداد اعداد زوج 4 رقمی

F

رقم سمت راست صفر باشد

4	3	2	1
جایگاه1	جايگاه2	جايگاه3	جايگاه4
$4 \times 3 \times 2$	باشد: 1 × ^٢	راست صفر	رقم سمت

Ę

رقم سمت راست 2 یا 4 باشد

3	3	2	2
جايگاه1	جايگاه2	جايگاه3	جايگاه4

3 imes 3 imes 2 imes 2 رقم سمت راست 2 یا 4 باشد:

• تعداد زیر مجموعههای یک مجموعه m عضوی چند است؟

2 2 2 2 1 m

 2^m :تعداد زیرمجموعهها

مقايسه بدون شمارش!

- مقایسه تعداد اعضای دو مجموعه:
- : $\mathbf{f}:A \rightarrow B$ و المجموعه متناهی باشند و $A \rightarrow B$ و المجموعه متناهی المند و
 - اگر f یک به یک باشد:

$$|A| \leq |B|$$

– اگر **f** يوشا باشد:

$$|B| \leq |A|$$

اگر \mathbf{f} یک به یک و پوشا (دوسویی) باشد:

$$|A| = |B|$$

 تعداد زیر مجموعههای r عضوی یک مجموعه n عضوی بیشتر است یا تعداد زیر مجموعههای n-r عضوی آن؟

$$|A| = n$$

$$A_k = A$$
 زیر مجموعههای k زیر مجموعههای

$$\mathbf{f}:A_r \longrightarrow A_{n-r}$$

$$f(B)=A-B$$

$$|A_r| = |A_{n-r}|$$

جايگشت

• به یک چینش از اشیاء موجود در یک مجموعه یک جایگشت (Permutations) گویند.

ترتیب در قرارگیری آنها مهم است!

• به یک چینش r-تایی از اشیاء موجود در یک مجموعه یک r-جایگشت گویند.

3,2,1

3,1,2

• مثال: اگر S={1,2,3}

– جايگشت 2-تايي

2,1 3,2

• دریک مسابقه که 100 شرکت کننده دارد، به چند طریق نفرات اول تا سوم میتوانند انتخاب شوند؟

100	99	98
نفر اول	نفر دوم	نفر سوم

 $100 \times 99 \times 98 \times 90 \times 100$ تعداد حالت مختلف:

• به چند طریق یک بازاریاب که باید 8 شهر مختلف را ویزیت کند، میتواند این عمل را انجام دهد؟

تعداد حالت مختلف: !8

تعداد جایگشتها

- محاسبه تعداد جایگشتها
- تعداد جایگشتهای r-تایی از یک مجموعه n عضوی برابر است با:

n	n-1		n-r+1
1	2	•••	r

$$P(n,r) = n(n-1)(n-2) \dots (n-r+1) = \frac{n!}{(n-r)!}$$

اگر n=r تعداد جایگشتها برابر است با P(n,r_{=n})=n!

• تعداد جایگشتهای ممکن با حروف کلمه COMPUTER را محاسبه کنید؟

8	7	6	5	4	3	2	1
حرف اول	حرف دوم	حرف سوم	حرف چهارم	حرف پنجم	حرف ششم	حرف هفتم	حرف هشتم

تعداد حالت مختلف: !8

$$P(8,8) = \frac{8!}{(8-8)!} = 8!$$

• تعداد جایگشتهای 4-تایی

$$P(8,4) = \frac{8!}{(8-4)!} = \frac{8!}{4!}$$

 تعداد جایگشتهای ممکن با حروف کلمه BALL را محاسبه كنيد؟

$$P(4,4) = \frac{4!}{(4-4)!} = 4!$$

$$P(4,4) = \frac{4!}{(4-4)!} = 4!$$
 اگر داشته باشیم ا

A	В	L	L	Ι Δ	В	Τ.	τ.	Λ	В	Τ.	Ι.
				A		_	L_2	Α		L_2	_
A	L	В	L	A	L_1	В	L_2	Α	L_2	В	L_1
A	L	L	В	A	L_1	L_2	В	Α	L_2	L_1	\mathbf{B}
В	Α	L	L	В	Α	L_1	L_2	В	Α	L_2	L_1
В	L	Α	L	В	L_1	A	L_2	В	L_2	Α	L_1
В	L	L	Α	В	L_1	L_2	Α	В	L_2	L_1	Α
L	Α	В	L	L_1	Α	В	L_2	L_2	Α	В	L_1
L	Α	L	В	L_1	Α	L_2	В	L_2	Α	L_1	В
L	В	Α	L	L_1	В	Α	L_2	L_2	В	Α	L_1
L	В	L	Α	L_1	В	L_2	Α	L_2	В	L_1	Α
L	L	Α	В	L_1	L_2	Α	В	L_2	L_1	Α	В
L	L	В	Α	L ₁	L_2	В	Α	L_2	L_1	В	A

– عدم تمایز بین دو L

 تعداد جایگشتهای ممکن با حروف کلمه PEPPER را محاسبه کنید؟

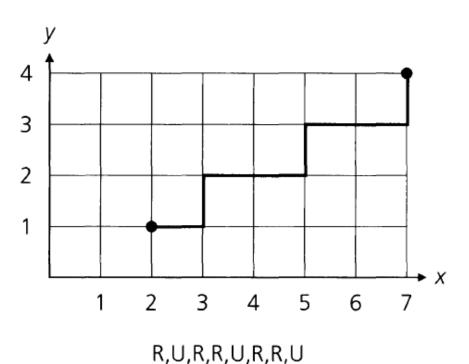
$$\frac{6!}{3!\times 2!}$$

- به صورت کلی:
- n_r تا از نوع دوم، ... و حاوی n_1 تا از n_r تا از نوع دوم، ... و حاوی n_1 تا از n_1 شئ حاوی n_1 تا از نوع اول، n_1 تا از نوع دوم، ... و حاوی n_1 تا از نوع دوم، ... و n_1 تا از نوع دوم، ... و n_1 تا از نوع داشته باشد که در آن $n_1+n_2+...+n_r=n$ آنگاه $n_1!n_2!...n_r!$ آنگاه $n_1!n_2!...n_r!$ آنگاه و حاوی $n_1!n_2!...n_r!$ آنگاه $n_1!n_2!...n_r!$ آنگاه و حاوی $n_1!n_2!...n_r!$ آنگاه $n_2!...n_r!$ آنگاه و حاوی $n_1!n_2!...n_r!$ آنگاه $n_2!...n_r!$ آنگاه و حاوی $n_1!n_2!...n_r!$

• با حروف کلمه Mississippi چند کلمه 11 حرفی متفاوت میتوان ساخت؟

$$\frac{11!}{4!\times 4!\times 2!\times 1!}$$

• تعداد مسیرهای پلکانی واقع در صفحه xy از (2,1) به (7,4) را تعیین کنید. هر مسیر از پلههایی تشکیل شده است که یک واحد به راست (R) یا یک واحد به بالا (U) میروند.

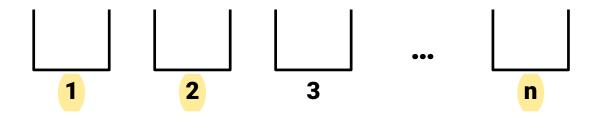
7-2=5 حركت به سمت راست 4-1=3 حركت به سمت بالا

 $\frac{8!}{3!\times 5!}$

جایگشت (بیان دیگر)

• بیان دیگر جایگشت:

 میخواهیم r شئ متمایز را در n جعبه متمایز جای دهیم به طوری که در هیچ جعبهای بیش از یک شئ نباشد. به چند طریق میتوان این کار را انجام داد؟

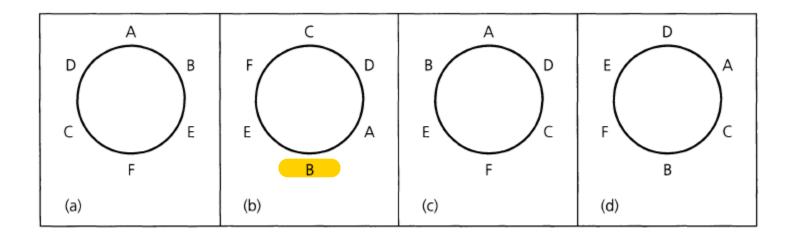
P(n,r)

 فرض کنید از بین 9 حاضر در یک جلسه میخواهیم یک دبیر، یک منشی و یک رئیس جلسه انتخاب کنیم. به چند طریق میتوان این کار را انجام داد؟

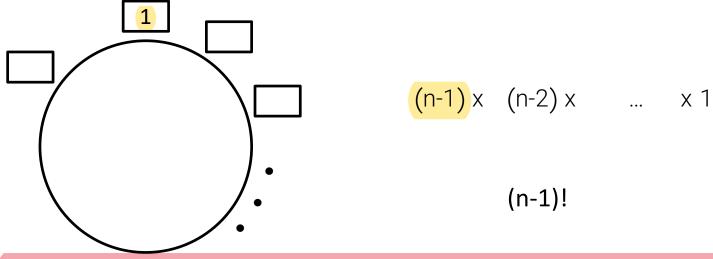
9	8	/
منشى	دبیر	رئيس

 $\frac{9!}{6!}$

• به چند طریق می توان n نفر را دور یک میز گرد چید؟(دو چینش را متفاوت گویند اگر یکی از دوران دیگر بدست نیامده باشد!)

• به چند طریق می توان ۱۱ نفر را دور یک میز گرد چید؟ (دو چینش را متفاوت گویند اگر یکی از دوران دیگر بدست نیامده باشد!)

- به چند طریق می توان r نفر از این n نفر را دور یک میز گرد چید؟ (ا صندلی وجود داشته باشد!)

ترکیب

- انتخاب r عنصر از یک مجموعه در حالی که ترتیب مهم نیست.
 - هر ترکیب r-تایی یک زیر مجموعه با r عضو از یک مجموعه اصلی است.

- مثال
- اگر (S={1,2,3,4}=، آنگاه (1,3,4} یک ترکیب 3-تایی از مجموعه S است.

ترکیب

• یک ترکیب r-تایی از یک مجموعه n عضوی به صورت:

یا به صورت:

$$\binom{n}{r}$$

بنابراین:

$$C(n,r) = \binom{n}{r}$$

تركيب

- مثال
- به صورت نمونه 6=(C(4,2))، بنابراین ترکیبهای 2-تایی مجموعه {a,b,c,d} شش زیر مجموعه:

```
{a,b}
```

محاسبه تعداد تركيبها

• تعداد ترکیبهای r-تایی از یک مجموعه n عضوی برابر است با:

$$C(n,r) = \frac{P(n,r)}{r!} = \frac{n!}{r!(n-r)!}$$

r! تعداد ترتیبهای r شئ

محاسبه تعداد تركيبها

• نکته

– به ازای r و n صحیح نامنفی به صورتی که r \leq n داریم:

$$C(n,r) = \frac{n!}{r!(n-r)!}$$

$$C(n, n-r) = \frac{n!}{(n-r)! (n-(n-r))!} = \frac{n!}{(n-r)! r!}$$

$$C(n,r) = C(n,n-r)$$

 تعداد زیر مجموعههای r عضوی یک مجموعه n عضوی را محاسبه کنید.

$$C(n,r)$$
 عضوی تعداد زیر مجموعههای تعداد زیر مجموعههای

 تعداد زیر مجموعههای n-r عضوی یک مجموعه n عضوی را محاسبه کنید.

$$C(n,n-r)$$
 عضوی n-r عضوعههای

$$C(n,r) = C(n,n-r)$$

تعداد زیر مجموعههای n-r عضوی = تعداد زیر مجموعههای r عضوی

 به چند طریق میتوان پنج بازیکن از بین اعضای یک تیم 10 نفره برای یک مسابقه انتخاب کرد؟

$$C(10,5) = \frac{10!}{5! \, 5!} = 252$$

• چند رشته بیتی به طول n داریم که دقیقا شامل r تا 1 است؟

$$C(n,r) = \frac{n!}{r!(n-r)!}$$

• به چند طریق می توان یک کمیته بررسی، شامل 3 عضو دانشکده ریاضی و 4 عضو دانشکده کامپیوتر تشکیل داد، اگر دانشکده ریاضی 9 عضو هیئت علمی و دانشکده کامپیوتر 11 عضو هیئت عملی داشته باشد؟

$$C(9,3) = \frac{9!}{3! \, 6!} = 84$$

$$C(11,4) = \frac{11!}{4! \ 7!} = 330$$

$$C(9,3) \times C(11,4) = 84 \times 330 = 27720$$

 از دانشجویی که در یک امتحان شرکت کرده، خواسته شده است تا به 7 سوال از 10 سوال پاسخ دهد. دانشجو به چند طریق میتواند این کار را انجام دهد؟

$$C(10,7) = \frac{10!}{7! \ 3!} = 120$$

• اگر دانشجو ملزم باشد به 3 سوال از پنج تای نخست و 4 سوال از پنج تای دیگر پاسخ دهد؟

$$\binom{5}{3}\binom{5}{4}=10\times 5=50$$

• اگر دانشجو ملزم باشد حداقل به 3 سوال از پنج تای نخست یاسخ دهد؟

$$\mathbf{x} = \mathbf{x}_3 + \mathbf{x}_4 + \mathbf{x}_5$$

$$\binom{5}{3}\binom{5}{4}=10\times 5=50$$

$$\binom{5}{4}\binom{5}{3}=5\times10=50$$

$$\binom{5}{5}\binom{5}{2}=1\times10=10$$

 به چند طریق میتوانیم از بین 36 داوطلب، چهار تیم امداد 9 نفره انتخاب کرد؟ تیمها را C ،B ،A و D مینامیم.

$$\binom{36}{9}\binom{27}{9}\binom{18}{9}\binom{9}{9} =$$

$$\frac{36!}{9!27!} \times \frac{27!}{9!18!} \times \frac{18!}{9!9!} \times \frac{9!}{9!0!}$$

$$\frac{36!}{9!\,9!\,9!\,9!}$$

مثال (راه حل دیگر)

 به چند طریق میتوانیم از بین 36 داوطلب، چهار تیم امداد 9 نفره انتخاب کرد؟ تیمها را C ،B ،A و D مینامیم.

داوطلب اول	داوطلب دوم	•••	داوطلب 36 ام	
			4A← 9،	
			B← 9	
			C← 9،	
			D← 9	
36!				
	9! 9!	<u>9! 9!</u>		

 به چند طریق میتوان حروف کلمه TALLAHASSEE را کنار همدیگر قرار داد، به نحوی که فاقد Aهای متوالی باشد؟

$$\frac{8!}{2!\,2!\,2!\,1!\,1!} = 5040$$

جایگشتهای همه حروف به جزء A

$$\uparrow^{\mathsf{E}} \uparrow^{\mathsf{E}} \uparrow^{\mathsf{S}} \uparrow^{\mathsf{T}} \downarrow^{\mathsf{L}} \downarrow^{\mathsf{S}} \uparrow^{\mathsf{H}} \uparrow^{\mathsf{I}}$$

$$\binom{9}{3} = 84$$

$$5040 \times 84 = 423360$$

پایان

موفق و پیروز باشید